

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Art. I. De Natura hujus Restitutionis & Conditionibus ad eam requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

Reg. cap. 16. v. 7. ex altera vero parte, fides habenda utique potius sit testimonio duorum omni exceptione majorum de re suæ cognitioni subiecta, quam aliis etiam plurimis de re humano sensui & cognitioni non subiecta, deponentibus.

62. Se, dut hoc ita sit, à mente tamen DD. *citt.* aliena non videtur hac in re distinctio; quantumvis enim duo deponentes de coactione seu violentia illata certò modò, ejusque illata loco & tempore, potiores ac præferendi sint aliis, qui actum omnino liberè ac sponte gestum deponunt; hoc enim deducta ratio evincit: casu tamen, quò coactionem certò modò, locò & tempore, quò alii duo affirmant, adhibitam, alii non solùm majori, sed pari etiam numerò inficiantur, his potius, quàm illis fides habenda est; quia tali casu in utramque partem deponentes de re sensibus suis & cognitioni

subiecta restituantur; ac pròinde quoad hoc sunt pares: cæteris autem paribus fides habenda potius est iis, quorum depositiones excludunt delictum; quòd hoc in dubio non præsumatur, *c. fin. de Præsumpt. & l. Merito § 1. ff. Pro socio, Decius in c. fin. de Appellat. n. 28. & Sanchez Lib. 4. disp. 27. n. 3.*

Quin etiam de spontaneo potius quàm de coacto consensu deponentibus fides habetur, si illi coactum affirmantes metùs illati circumstantias nõ exprimant; ab iis autem, qui spontaneum fuisse asserunt, in eam rem allegentur actùs ita gesti circumstantia, & ex his orta verifimiliores præsumptiones & conjecturæ, ut cum *cit. Decio n. 25. & Jalone in l. Interpositas 13. C. de Transact. n. 5. observant citt. Sanchez n. 2. & Mascard. n. 8. & 9.*

TITVLVS XLI.

De in integrum Restitutione.

Sicut vim metumve passis, sic & Minoribus, Ecclesiis & quibusdam aliis, ob ætatis & iudicii imbecillitatem, administratorum negligentiam, absentiam, aut justum errorem &c. læsis succurritur extraordinariò remediò in integrum Restitutionis, *c. 1. l. 1. &c. ff. hac Rubr.*

ARTICVLVS I.

De Natura hujus Restitutionis & Conditionibus ad eam Requisitis.

SUMMARIUM.

1. Hujus Restitutionis definitio.
2. Conceditur ea adversus validum,
3. Aut dubii valoris actum:
4. Quò minor *vg. se læsum probat,*
5. *Suà, vel Curatoris culpà, aut negligentia:*
6. Si tamen læso notabilis sit:
7. Non etiam si modica, aut minima sit:
8. Vel majus pretium post contractum offeratur.
9. Eà læsus in precio, hujus defectum,
10. Imò

Kkkkk 2

10. Imò ipsam rem recuperat :

11. Sive infra, sive ultra dimidium sit læsus.

E St autem in integrum Restitutio, secundum Gloſſã *ſm. in c. Auditis* 3. & alios apud Stortiam Oddum *de Reſtit. in integ. q. 1. n. 44.* reductio in eum locum seu statum, in quo quis fuit ante læſionem, *l. Quod ſi minor 24 §. 4. ff. de Minoribus*, ſive, ut eodem ſenſu alii loquuntur, Remedium extraordinarium à Prætoſe introductum, quò Minori, & iſtius inſtar aliis ex contractu vel quaſi, aut alio actu judiciali vel extrajudiciali, læſis iudex ex æquitate ſubvenit, eos in priſtinum ſtatum reducendò, ut ex *l. 1. Sc. cit.* colligit Molina *Tract. 2. de I. & I. diſp. 173. n. 1.* Quod remedium ut competat

Requiritur primò, ut contractus seu actus, quò læsus reſtitui petit, ſit validus, *l. In cauſa 16. ff. de Minorib. cujus §. 3. ICT.º Et generaliter*, inquit, *probandum eſt, ubi contractus non valet, pro certo Prætoſem ſe non debere interponere.* Unde, ſi minor vel Eccleſia alienatione rei immobilis, ſine debita ſolennitate v.g. ſine authoritate iudicis, vel ſine tractatu capituli aut iſtius vel ſuperioris conſenſu factã, ac proinde invalidã lædatur, locus non eſt in integrum Reſtitutioni, *arg. l. cit. & c. Conſtitutus 8. in fine*, cum; quia Reſtitutionis remedium Reſciſſorium eſt: id autem, quòd ipſò Jure invalidum nullumque eſt, fruſtra petitur reſcindi, *arg. l. Nam et ſi §. ff. De injuſto, rupro Sc.* tum verò; quia tali alienatione læſis competit remedium ordinarium seu via Nullitatis; ut agere v.g. Rei vindicatione, vel etiam ad intereſſe: vel, ſi ex parte ipſorum nihil præſtitum eſt, ſe tueri valeant exceptione: cujuſmodi remedium habenti non competit beneficium in integrum re-

ſtitutionis; hæc enim, tanquam remedium extraordinarium, in ſubſidium ſeu defectum ordinarii conceditur, *arg. c. cit.* Caſu tamen, quò dubium eſt de contractus vel alterius actus valore vel nullitate, peti alternativè ſeu diſtinctivè poteſt; ut vel contractus pronuntietur nullus: vel, ſi Jure valeat, læsus in integrum reſtitatur, ut colligitur ex *c. Conſtitutus cit. & ibi* cum Innocentio *n. 2.* Panormit. *n. 9.* & aliis notat Laiman *in c. cit. n. 2.* Imò in Rota Romana etiam adverſus ſententiam invalidam Reſtitutionem peti conſueviſſe, pluribus deciſ. *allegat.* obſervat Galeſius *de Reſtit. in integ. cap. 1. n. 39.*

Secundò requiritur; ut, qui reſtitutionem petit, ſit læsus, & læſio appareat, aut in iudicio legitime probetur, *Clement. unicã hic*, Panormit. *in c. 1. n. 2.* & Oddus *Tract. cit. q. 4. n. 3.* quia, ſi Minori & Eccleſiæ, etiam nullum damnum paſſis, reſtitutio ad libitum concederetur, nemo facile cum ipſis vellet contrahere, magnò commercii publici & privatò ipſorummet damnò, *l. Quod ſi minor 24. §. 1. ff. de Minoribus.*

Læſi autem reſtituuntur, ſive læſio propriã ipſorum negligentia acciderit, ſive culpã tutoris aut adminiſtratoris vel procuratoris, v.g. in iudicio probationem producere omittentis, *l. Tutor 47. pr. ff. de Minoribus & c. Cùm veniſſent 2. in fine*: etſi, quando tutoris, Prælati, vel procuratoris negligentia vel culpã læſio acciderit, in optione Minoris vel Eccleſiæ ſit, agere adverſus tutorem, Prælatum, procuratorem ad intereſſe; vel petere in integrum reſtitutionem, *l. Etiam 3. c. Si Tutor vel curat. intervenierit*, ubi aliis DD. reſolatis Bruneman. *n. 5.*

Neque obſtat; quòd remedium Extraordinariũ cum Ordinario non concurrat; cum;

rat, cum; quia remedia, inter quæ Ecclesia & minor optionem habent, contra diversos & ad diversa tendunt, ut idem n. 4. notat cum *cit.* Oddo *g. 17. n. 14.* tum verò; quia, ubi remedium Extraordinarium pinguius, sive per id Minori aut Ecclesiæ magis consultum est, quam per Ordinarium, istò omisso ad illud recurrere possunt: quod apud Interpp. *cit. n. 6.* Barbosam *in l. cit. n. 3.* & Oddum *l. cit. n. 33.* Regulæ instar tradunt, aut amplectuntur plurimi DD.

Tertiò, aliqui requirunt, ut læsio sit enormis. Alii contrà, licet minimam læsionem non sufficere censeant, & colligant ex *c. Ad nostram 9.* junctâ Glossâ *V. Enorme de Reb. Eccles. alien. & l. Scio 4. ff. hic;* quod non deceat pro minima læsione adire Prætozem: neque ab isto soleant, aut æquitas permittat pacta & conventiones bonâ fide initas ob minimam causam rescindi, Oddus *Tract. cit. q. 4. n. 102.* Etsi, inquam, hi minimam læsionem censeant insufficientem, valde enormem tamen ad in integrum restitutionem etiam non requirunt, juxta *l. Minoribus 6. ff. de Minoribus;* quia Minoribus restitutionis auxiliò succurritur, cum de bonis ipsorum aliquid minuitur. Quare regulariter sufficet læsio mediocris, sive quæ, spectatâ qualitate contractûs & contrahentium conditione, prudentis viri arbitriò gravis & notabilis est, Panormit. *in cit. c. 1. n. 8.* & Covarruvias *Lib. 1. Var. cap. 3. n. 11.* Unde, licet Minori & Ecclesiæ in integrum restitutionis remediò non succurratur casu, quò prædium, cujus pretium infimum sunt aurei mille, 980. aut 950. vendidissent, restitui tamen possent, quando id vendidissent 800. aut etiam 900. ita, ut in decima vel saltem quinta parte, adeoque multùm infra dimidium essent læsi, Molina *cit. disp. 573. n. 9.* & alii,

Neque, ut existimat Gomez *in 6. Penales 12. Instit. de Actionib. n. 4.* Minori aut Ecclesiæ, etiam modicam, imò minimam læsionem passis, in integrum restitutionis auxiliò subveniri, rectè desumitur partim à paritate Appellationis, pro modico & minimo etiam damno Jure competentis, *c. De appellationibus 11. & l. Et à majoribus 20. C. de Appellat.* quia appellatio conceditur propter injuriam aut imperitiam judicis, ex qua aliquis gravatur, *l. 1. ff. de Appellat.* injuria autem & gravamen, sicut in magnis, sic & in modicis ac minimis inferri potest, Panormit. *in c. cit. n. 2.* partim ex *l. Si proprietarius 22. pr. ibi, Eadem erunt, & si minimum damnus detur, ff. de Damno infecto, & l. Quinque 5. C. Fin. regund.* ubi pro spatio quinque pedum terræ finium regundorum judicio est locus; quia pro modica aut minima læsione in integrum restitutionem dari, advertatur communi sensui DD. aliorum, numerò & nomine potiorum, indignum reputantium; ut etiam pro tali læsione bona fide initè contractus & gesti actus alii rescindantur, contra vulgatum illud, *De minimis, non curat Prætor, arg. l. Scio 4. ff. hic,* à quo propositum restitutionis auxiliò adinventum est ob utilitatem Minorum; qui, si læsionis minimæ prætextu restituerentur in integrum, commercium ipsis omne auferretur; cum nemo facile cum ipsis contraheret metu rescissionis, cujus justam causam esse minimam læsionem sciret. Neque hac in re argumentum rectè ducitur ab Appellatione ad restitutionem; quia illa remedium Juris Ordinarium: ista verò Extraordinarium auxiliò est: Ordinaria autem Juris remedia etiam pro rebus modicis & minimis conceduntur, *c. & l. cit. uti & l. 1. §. 10. ibi, Et si portio hereditatis modica ff. de Conjung. cum emancip. & l. Quamvis 13. ibi, Quam-*

Kk kk k+3

ibi *Quamvis minima res legata sit, ff. Ut in poss. leg.* in Extraordinariis autem auxillis, quæ minoribus nati, Ecclesiis, metum passis, dolo circumventis ex Prætoriana Æquitate adversus merum seu strictum Jus Civile conceduntur, regulariter de minimis non curatur, neque etiam in causa modica locum habent, Bartol. in l. Si proprietarius cit. n. 2. Panormit. in c. De appellationibus cit. n. 3. ubi Laiman n. 2. & Oddus cit. q. 4. n. 103.

Dubium est primò, an, si Minoris vel Ecclesiæ re, v.g. domò venditâ, vel prædiò locatò & contractù perfectò, emptor vel conductor alius majus pretium offerat, locus sit in integrum restitutioni; sunt enim DD. qui id affirmant, eâ ducti ratione; quòd Ecclesiæ & Minori in lucro quoque subveniatur, c. Constitutus 8. hic & l. Ait Prætor. 7. ff. de Minoribus, cujus §. 8. adquæsitum, An si res minoris venierit, & existat, qui plus liceatur, in integrum propter lucrum restituendus sit, periculum omnino JCTi responsium est, Cotidie Prætores eos restituunt, ut rursus admittatur licitatio. Hac tamen in re aridet distinctio Lessii Lib. 2. de J. & J. cap. 17. n. 69. cit. Molinae disp. 575. n. 9. & Gutierrez Lib. 1. Practic. Civil. q. 38. n. 9. Vel enim, inquirunt hi DD. venditio vel locatio ex justa causa, adhibitis solemnitatibus Jure præscriptis, opportunò tempore debitâque circumspèctione & justò pretiò celebrata est, aut secus. Si prius, Minori & Ecclesiæ adversus venditionem aut locationem in integrum restitutionis auxiliò non subvenitur. Ratio est partim; quia læsio regulariter attenditur secundum tempus contractûs, & non secundum tempus superveniens adeò; ut, si post contractum jam perfectum & consummatum valor rei augatur vel minuatur, læsionem ac proinde & restitutionem non causet, Be-

roius Lib. 1. Consil. 83. n. 27. & Consil. 90. n. 20. Menoch. de Arbitr. casu 149. n. 19. & Oddus Tract. cit. q. 57. n. 18. partim verò; quia in integrum restitutio Prætoriana Æquitate introducta est ad supplendam alienam vel propriam negligentiam vel culpam in damno emergente vel lucro cessante, v.g. ex venditione vel locatione: in his autem & aliis contractibus, debitâ circumspèctione & adhibitis Juris solemnitatibus, opportunò tempore justòque pretiò interveniente, celebrata ulla negligentia vel culpa non admittitur & lucrum ex auctiore pretio postea oblatò merè accidentarium est. Si posterior, in integrum restitutioni locus est ex responso JCTi §. 8. cit. imò, si res sine justa causa aut solemnitatibus, vel dimidiò justii pretii minori vendita vel locata fuit, contractus ipso Jure nullus est, vel ejus rescissio aut deficientis justii pretii supplementum peti potest ex l. Rem majora 2. C. de Rescind. vendit. ut rectè advertit Molina cit. n. 9.

Dubium & controversia inter DD. secundò est, an, cum læsio solum in quantitate pretii & infra dimidium facta est, læsus ad supplendum dumtaxat pretii defectum, vel etiam ad rescindendum ipsum contractum agere valeat. Ad solum pretii defectum supplendum agi posse, præter complures alios docent cit. Oddus q. 52. à n. 26. Covarruvias n. 14. & Molina n. 12. propter l. Si res 12. §. 1. ff. de Jure Dotium, ubi, uxore in æstimatione lævi circumventâ à marito, istius arbitrio relinquitur, an justam æstimationem vel servum præstet: & subjicitur, idem esse in minore circumvento: cui proinde suppleto pretii defectu satisfiet. Ratione id ipsum probant; quòd restitutio sit reparatio factæ læsionis; cum, quod per hanc ablatum est, reddat, l. Quod si minor 24. §. 4. ff. de Minoribus. Cum ergo læsio

go læsio solum acciderit in pretio, hōc ad justam æstimationem suppletō, læsio omnino satisfiet. Ita & valde probabili- ter isti.

10. At non minori, imò præponderante probabilitate ipsius contractūs rescissio- nem peti posse, cum Castro ad l. *Non in- terest* §. C. *Quod metūs causa gest.* n. 4. & Pinello ad l. *De contractu* 3. C. *de Rescind. vendit.* p. 3. cap. 1. n. 11. & aliis defendunt Fachineus *Controvers.* Lib. 2. cap. 89. §. *Ceterum* & Palao *Tract.* 32. disp. 1. p. 19 §. 2. n. 9. permoti apertis textibus l. *Quod si minor* cit. §. 4. & l. *Parri* 27. §. 1. V. *Item ex diverso ff. de Minor.* quarum priori, Minore in vendendo fundo circumscriptō, emptor fundum cum fructibus restituere & pretium recipere jubetur: posterioris clarus tenor est, *Si minore pretio vendiderit adolescens, emptor juberi debet prædia cum fructibus restituere.* Consonat, c. 1. *bic*, cujus textu possessiones, in damnum Ecclesiæ laicis sub modico censu concessæ, ad illius jus & proprietatem redire jubentur. Neque deficit ratio; quia restitutio est reductio in statum pristinum, sive, in quo res fuit ante læsionem sive venditionem: in quem statum reductio non fit per so- lam suppletionem pretii: sed si, rescissō contractū, res cum fructibus restituatur, juxta §. 4. cit. Unde corrui ratio allata in contrarium.

Neque obstat pro eo adductus §. 1. cit. quod enim eō statuitur, speciale est restitutioni inter conjuges: quæ, quan- tumvis uxor minor sit, suppletō duntaxat pretii defectu est faciendā, ad mutui amo- ris conservationem, exigentem; ut inter eos gesta non rescindantur, si pretii sup- plemente læso conjugi possit subveniri, Fachineus l. cit.

11. Dubium tertio est de Minore & Ec- clesia ex contractu læsis ultra justū pretii

dimidium. v. g. quod res, cujus justum pre- tium sunt 1000. vendita sit 480. tali e- nim casu restitutionis remedio ipsis suc- curri, negant complures apud cit. Oddum q. 16. n. 111. ex ratione; quod ita læsis Jura providerint de remedio Ordinario l. *Rem majoris* 2. C. *de Rescind. vendit.* ex cujus, c. *Cum dilectus* 3. & c. *Cum causa* 6. de *Empt. & Vendit.* receptā & stabilitā dispositione alternativè, vel contractūs rescissio vel justū pretii deficientis supple- mentum peti potest. Unde locus esse non videtur Extraordinario restitutionis, Remedio, arg. p. §. 3. l. *In causa* cit.

Verum etiam sic læso, licet benefi- cium restitutionis necessarium non sit, succurri tamen eō posse, probabilius do- cent Panormit. in c. *Cum dilectus* cit. n. 4. Berouius l. cit. n. 55. & Covarruvias cit. cap. 3. n. 11. V. *Tertio hinc*; quod resti- tutionis remedium, licet Extraordina- rium, pinguis tamen sit Ordinario l. *Rem. majoris* cit. cum; quod secundum istam non nisi alternativè vel rescissio contractūs, vel pretii supplementum: per viam autem restitutionis determinatè ipsa contractūs rescissio peti possit: tum verò; quod læsio notabilis, quam ad re- stitutionem obtinendam sufficere, est di- ctum, multò facilius probetur, quàm ea, quæ justū pretii dimidium excedit, ut in c. cit. idem Panormit. n. 5. observat.

ARTICULUS II.

De Personis, quibus ea competit.

SUMMARIUM.

12. Restituuntur I. Minores 25. annis,
13. Eorumque hæredes,

14. Et